

1

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Starý Plzeňec, hradiště Hůrka – formování přemyslovského knížectví a význam hradské správní soustavy, úpadek hradských center na úkor nových sídelních forem (měst) ve 13. století, hradská soustava jako zárodek krajské správy.

JEDNOTLIVÁ ZASTAVENÍ:

rotunda sv. Petra a Pavla, vrch Hůrka, kostel Narození Panny Marie (Malá Strana), kostel sv. Jana Křtitele (Velká Strana), hrad Radyně

ČASOVÁ NÁROČNOST (POUZE TRASA PĚŠKY):

3 hod. 40 min. / 3 hod. 25 min.

ČASOVÁ NÁROČNOST (TRASA, VÝKLAD, PRÁCE S PL):

6 hod. 30 min.

DÉLKA TRASY VÝLETU:

11,3 / 10,4 km

TRASA VÝLETU:

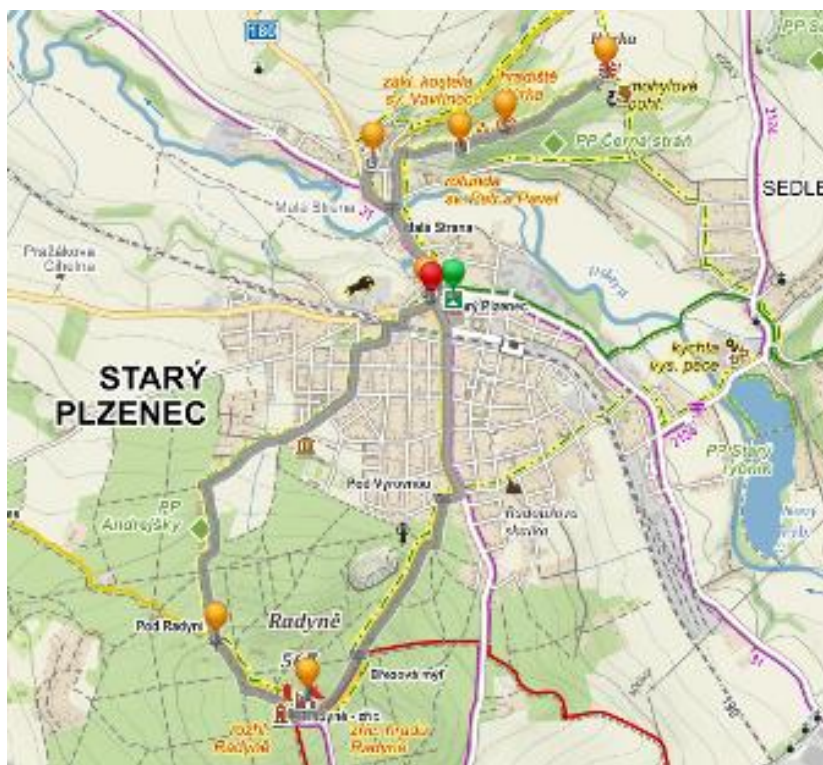
Informační centrum (Smetanova 932), **rotunda sv. Petra a Pavla** (1,1 km, 25 min.), **vrch Hůrka** (2,5 km, 50 min.), **kostel Narození Panny Marie** (500 m, 10 min.), **kostel sv. Jana Křtitele** (1,5 km, 25 min.), **hrad Radyně** (2,5 km, 1 hod.), **Informační centrum** (přes PP Andrejšský 3,2 km, 50 min. nebo stejná cesta zpět 2,3 km, 35 min.)

DOPRAVA DO STARÉHO PLZENEC:

autobus – ČSAD autobusy Plzeň, a. s. (zastávka Starý Plzeňec MHD), PMDP, a. s. – č. 51 (zastávka Starý Plzeňec nebo Starý Plzeňec, Malá Strana)
vlak – ČD, trať č. 190 (zastávka Starý Plzeňec)

2

MAPA VÝLETU:

ZASTAVENÍ

STARÝ PLZENEC

Starý Plzenec, nesoucí až do 15. století označení Stará Plzeň, vznikl jako významné přemyslovské správní centrum. Přemyslovské hradiště je poprvé zmiňováno ve 2. polovině 10. století. Brzy si v rámci hradske soustavy vydobylo výjimečné postavení a několikrát dokonce hostilo samotného knížete. Existence důležitého správního střediska pochopitelně přilákala i řemeslníky a obchodníky, kteří se usazovali v podhradí. Nepříliš výhodná poloha však vedla k tomu, že se osídlení koncentrovalo na dvou místech, v předhradí na tzv. Malé Straně a jižně od řeky v místech dnešní Velké Strany. Stará Plzeň se již v roce 1272 mohla chlubit městskými právy a osmi sakrálními stavbami. Ovšem tou dobou již docházelo k jejímu postupnému úpadku, spojenému s rozpadem hradske soustavy. Definitivně Stará Plzeň pozbyla svého významu, když Václav II. nejpozději v roce 1295 podnítil vznik nového královského města na soutoku čtyř řek v rovinaté Plzeňské kotlině. Důvodem takového radikálního kroku byl nejen zánik správního centra na vrchu Hůrka, ale především i nepříliš příhodné terénní podmínky neumožňující zajistit rodičímu se městu dostatečnou bezpečnost.

ROTUNDA SV. PETRA A PAVLA

- **PŘÍSTUPNOST:**
možnost nahlédnout/prohlídka s průvodcem
v období turist. sezóny (nutné objednat předem, min. pro 6 osob)
- **VÝŠE VSTUPNÉHO:**
zdarma/20 Kč dospělí, 10 Kč děti a studenti
- **KONTAKT PRO OBJEDNÁVKY:**
K-Centrum, městská knihovna, Smetanova 932,
Starý Plzenec, tel: 377 183 662, 377 183 659,
e-mail: info.plzenec@staryplzenec.cz

První zmínka o rotundě na vrchu Hůrka pochází z roku 976. Ještě před samotným vznikem hradske soustavy a založením Nové Plzně byla zřejmě důležitým křesťanským kostelem na tomto území. Rotunda dodnes vévodí západní části přemyslovského hradiště, která je oddělena valem. Přibližně stejnou trasou jako dnešní cesta k rotundě probíhala hlavní příjezdová komunikace do hradiště. Rotunda sv. Petra a Pavla představuje nejstarší sakrální památku Plzeňska.

VRCH HŮRKA

- **PŘÍSTUPNOST:**
možnost nahlédnout
- **VÝŠE VSTUPNÉHO:**
zdarma

V nadmořské výšce 431 m. n. m. nad Starým Plzencem na ostrožně obtékané řekou Úslavou a Tymákovským potokem se již v pozdní době kamenné koncentrovalo osídlení. Nejpozději v 10. století se tu pak zformovalo významné přemyslovské hradiště o ploše více než 4 ha. Právě to dalo vzniknout tzv. Staré Plzni. Hradiště tvořila velmi dobře opevněná akropole, kde se nacházel palác a kostel sv. Vavřince. Základy kostela jsou dnes patrné díky tomu, že je odkryli archeologové při výzkumu v roce 1906. Západní části oddělené valem dodnes vévodí rotunda sv. Petra a Pavla. Centrální část pak obklopovalo poměrně rozlehlé předhradí, na jehož východní straně býval dvorec a kostel sv. Kříže, jehož půdorys je také viditelný, a to díky průzkumu v roce 1902.

KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE (MALÁ STRANA)

- **PŘÍSTUPNOST:**
možnost nahlédnout
- **VÝŠE VSTUPNÉHO:**
zdarma

Předhradí, nazývané také jako Malá Strana, se rozkládalo kolem kostela Narození Panny Marie. Tento farní kostel vznikl koncem 14. století na místě starší románské sakrální stavby založené dle pověsti sv. Vojtěchem. Podle legendy se sv. Vojtěch při svém návratu z Říma zastavil ve Starém Plzenci a byl rozhořčen z toho, že se zde nedbá odpočinku v den sváteční. Zanechal tu tedy skupinu benediktýnských mnichů, aby pečovali o víru místních lidí. Dnešnímu gotickému kostelu na náměstí Třebízského ve Starém Plzenci skutečně předcházela románská stavba, jež zanikla snad po nájezdu kočovníků Oty Braniborského v roce 1280. Dnešní objekt má svůj původ v roce 1351, což dosvědčují i vzácné gotické fresky zdobící stěny presbytáře. Románský původ kostela připomíná západní část stavby, věž kostela je naopak gotická a můžeme na ní najít kamenické značky.

KOSTEL SV. JANA KŘTITELE (VELKÁ STRANA)

- **PŘÍSTUPNOST:**
možnost nahlédnout
- **VÝŠE VSTUPNÉHO:**
zdarma

Velká Strana se nachází jižně od řeky. Centrem této části procházela obchodní stezka. Ve středu centra již tehdy stával kostel sv. Jana Křtitele, který má své počátky zřejmě již v 11. století – za jeho zakladatele je totiž považován kníže Jaromír, který tou dobou držel Plzeňsko jako úděl. Původně velkorysou a časově náročnou realizaci narušilo odebrání farního práva a jeho předání chotěšovskému klášteřu v roce 1266. Kostel tak nebyl nikdy dostavěn do zamýšlené velikosti a zřejmě v 15. století pouze provizorně uzavřen. Výstavba však pokračovala i za Karla IV. a následně i za Kokořovců, kteří Starý Plzeňec zakoupili od Ferdinanda I. roku 1561. Ti přistoupili v první řadě k radikální opravě svatostánku, jenž výrazně utrpěl již za husitských válek a od té doby postupně chátral. Od 18. století byl sv. Jan Křtitel několikrát opravován. Toho času zdejší panství patřilo Černínům z Chudenic, kteří se opět přičinili o stavební proměnu kostela a zvláště jeho okolí, neboť nechali definitivně strhnout zeď kolem zrušeného hřbitova.

Kostel je jednodlná stavba s trojboce ukončeným presbytářem, jehož gotický původ připomíná vítězný oblouk a zbytky rádkového zdiva. Exteriéru vévodí opěráky a hrotitá okna. Pozůstatky příkopu v okolí kostela ukazují, že sloužil nejen jako hřbitovní kostel, ale také jako útočiště v případě nebezpečí.

HRAD RADYNĚ

- **PŘÍSTUPNOST:**

prohlídka bez průvodce

- **OTEVÍRACÍ DOBA:**

duben – květen

sobota – neděle 10:00 – 18:00

červen – srpen

úterý – neděle 10:00 – 18:00

září – říjen

sobota – neděle 10:00 – 17:00

Ve státní svátek otevřeno.

- **VÝŠE VSTUPNÉHO:**

30 Kč plné, 20 Kč snížené

- **ČASOVÁ NÁROČNOST:**

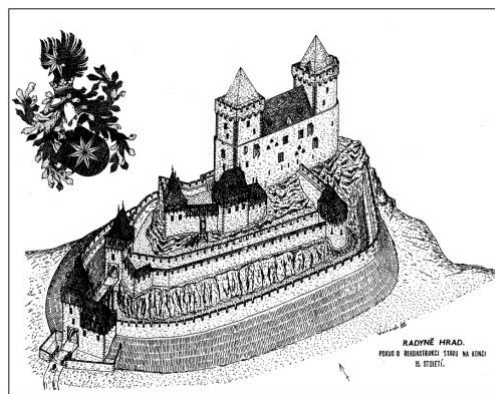
1 hod. 30 min.

- **KONTAKT:**

K-Centrum, městská knihovna, Smetanova 932, tel. 377 183 662, 377 183 659,
e-mail: info.plzenec@staryplzenec.cz

Hrad nechal v letech 1356–1361 vystavět Karel IV. k obraně obchodní stezky vedoucí od Norimberku přes Řezno do Prahy. Pro stavbu hradu vybral Karel IV. vsutku strategické místo v nadmořské výšce 567 m. n. m. Stavbou byl pověřen Michal Parlář, z rodu proslulého Petra Parláře, a neméně známý Vít Hedvábný. Po dokončení stavby se hradu začalo na počest Karla IV. říkat Karlskrone, avšak mezi místními se tento německý název neujal a brzy se podle jména hory, na níž se hrad tyčil, vžilo označení Radyně. Hrad tvořila dvojice věží donjonového a bergfrítového typu, které byly propojeny obdélným podlouhlým palácem. Věže byly s největší pravděpodobností zakončené ochozy, podobně jako tomu bylo u Kašperku. Věže i palác měly několik pater, přičemž poslední dvě byla obytná. To je podloženo mimo jiné skutečností, že větší část interiéru zaujímal rozlehlý sál s krbem.

Pokus o rekonstrukci stavu hradu na konci 15. stol. (Autor J. Wettengl 1995)

LITERATURA

SOMMER, Petr – TŘEŠTÍK, Dušan – ŽEMLIČKA, Josef. *Přemyslovci. Budování českého státu*, Praha 2009.

ŠIROKÝ, Radek a kol. *Hradiště Hůrka ve Starém Plzenci. Národní kulturní památka*, Plzeň 2003 (= Průvodce po archeologických a stavebních památkách západních Čech 1).

ŠIROKÝ, Radek – NOVÁČEK, Karel – KAISER, Ladislav. *Zapomenutá Plzeň. Počátky města pod přemyslovským hradem*, *Archeologické rozhledy* 56, 2004, č. 4, s. 798-827.